

EL TEMA DE LA CULPA A *THE QUIET AMERICAN*

Salvador Bruna Reverter

1. Els innocents, els neutrals i els culpables

Anthony Burgess, el conegut autor de *A Clockwork Orange*, que no s'avenia gaire amb Graham Greene, va afirmar a contracor que aquest últim era l'escriptor contemporani que epigrafiava millor els seus llibres. Certament, el novel·lista catòlic s'esmerçava molt a l'hora de triar els encapçalaments dels seus llibres, com ho prova el primer epígraf de *The Quiet American* (1955) de A. H. Clough:

‘I do not like being moved; for the will is excited; and action
Is most dangerous thing; I tremble for something fictitious,
Some malpractice of heart and illegitimate process;
We're prone to these things, with our terrible notions of duty'¹.

En aquestos versos d'un poeta gairebé ignorat pels crítics s'hi troben alguns dels grans motius de la novel·la, que són comuns a tota la narrativa de Greene:

- a) La pietat perillosa.
- b) El compromís que ens duu cap al mal..

¹ Graham GREENE, *The Quiet American*. Londres: Vintage, 2004, pàg. 1

c) El sentit del deure i de la culpa.

A *The Quiet American* (1955), tal vegada la novel·la de més contingut polític de l'autor, el tractament d'aquestes tres qüestions es pot resumir en el tema de la conservació i de la pèrdua de la innocència. L'obra té un rerefons autobiogràfic; de fet, després d'una llarga estada a la Indoxina, durant l'etapa de dominació francesa, Greene aprofita les seves experiències de primera mà per portar a la ficció una història amb elements bèl·lics, ideològics i sentimentals, però, també, per discutir sobre el dubte i el fanatisme, que paralitzen o empenyen les nostres accions i, especialment, per explorar acuradament la responsabilitat de tots els personatges, colonitzadors i colonitzats, en un temps en què, com reflecteix un segon epígraf de Byron, els avenços tecnològics són emprats per assassinar 'innocentment' i per manipular les ments d'acord amb el poder i les ideologies redemptores:

"This is the patent age of news inventions
For killing bodies, and for saving souls.
All propagated with the best intentions"².

Què és per a Greene la innocència? Qui és innocent i qui és culpable? Sobretot en la descripció del comportament de Pyle, el graduat de Harvard, però, també, d'altres caràcters de la novel·la, Greene ens fa adonar que hi ha moltes classes d'innocència. Tanmateix, dins el context del conflicte d'Indoxina, els innocents es redueixen bàsicament a tres grans tipus:

- 1) L'innocent actiu, perillós, i fins i tot criminal (Pyle).
- 2) L'innocent passiu i egoista (Phuong)
- 3) Els innocents veritables, també passius i víctimes dels altres (els paisans).

² *Ibidem*, pàg. 1.

Davant aquests innocents, sempre en termes del món de Greene, hi ha els no compromesos, ni víctimes ni botxins, com el capellà de Phat Diem (“We are neutral here. This is God’s territory”³) o el primer Fowler, abans del “involvement”, abans de la bomba del general Thé a la plaça Garnier, prototipus de personatge realista, cínic, ateu, sensual, amb por de la vellesa, la solitud i la mort; un observador objectiu i impassible del que l’envolta:

“You can rule me out,” I said. ‘I’m not involved. Not involved.’ I repeated. It had been an article of my creed. The human condition being what it was, let them love, let them murder, I would not be involved; I preferred the title of reporter. I wrote what I saw. I took no action – even an opinion is a kind of action”⁴.

Però Fowler, un “alter ego” fictici del mateix Greene i narrador en primera persona que empra la tècnica cinemàtica del “flashback”, és l’únic personatge de la novel·la que evoluciona a partir de l’actitud inicial, a partir de l’estat d’un home que resta inactiu, perquè es troba empantanegat en la brutícia de la vida i no vol veure el dolor que hi ha al seu entorn. Aquest canvi, aquest pas de “degagé” a “engagé”, que constitueix el nus de la novel·la només, succeeix quan s’adona del sofriment dels altres. Així, el protagonista abandona la seva neutralitat i esdevé un home compromès amb la mort de Pyle i, per tant, culpable.

Pel que fa a la magnitud de la culpa, hi ha també una gradació precisa:

1. El “culpable moral”, és a dir, el que té consciència del que ha fet, com el Fowler compromès, que ha col·laborat en matar un home que coneixia i amb el que, fins i tot, a despit de la rivalitat per Phuong, mantenia una certa amistat.

2. “L’ “intel·lectual culpable” o ideòleg demagog, que llança idees i solucions temeràries i catastròfiques en llibres, conferències etc. sense importar-

³ *Ibidem*, Part 1, pàg. 43.

⁴ *Ibidem*, Part 1, pàg. 20.

li la corrupció mental que generen (York Handing).

3. Els combatents com el capità Trouin o el comunista Heng.

4. El (des)informador Granger, un dels personatges més odiosos de la narrativa de Greene.

5. El “culpable indolent”, l’agent de policia Vigot, home intel·ligent però menyspreable.

2. La innocència criminal de Pyle.

Alden Pyle, “the quiet american”, és un personatge idealista, fanàtic, sincer, immadur, valent, amb una pretesa superioritat moral, dotat de bones intencions, però incapaç de veure el dany físic i moral que causa als altres en nom d’abstraccions i conceptes utòpics. És una persona que està fora de lloc, un home que anteriorment mai no s’havia mogut de l’ambient social de Boston (“He belonged to the skyscraper and the express elevator, the ice-cream and the dry Martinis, milk at lunch, and chicken sandwiches on The Merchant Limited”⁵) i, en arribar a un món que li és totalment desconegut com Indoxina, no vol, ni sap, ni pot adaptar-s’hi, perquè creu que els valors americans són tan superiors que cal imposar-los als pobles asiàtics.

La seva innocència és una ignorància total de la vida, sostinguda per la inexperiència i la pedanteria, en nom de la pau que arribarà a través de l’ajuda americana a una ‘tercera força’, que és, de fet, un grup terrorista comandat pel general Thé, un bandit amb uniforme. Greene, a través de Fowler, defineix

⁵ *Ibidem*, Part 1, pàg. 12.

magníficament el perillós que resulta un ‘innocent’ com Pyle, amb la metàfora del leprós, un tòpic al llarg de la seva obra:

“I stopped our trishaw outside the Chalet and said to Phuong, ‘Go in and find a table, I had better look after Pyle’. That was my first instinct-to protect him. It never occurred to me that there was greater need to protect myself. Innocence always calls mutely for protection when we would be so much wiser to guard ourselves against it; innocence is like a dumb leper who has lost his bell, wandering the world, meaning no harm”⁶.

Des de la seva arribada a Saigon al final de setembre fins a la seva mort al febrer següent, assassinat sota un pont pels comunistes de la ciutat per haver subministrat explosius al general Thé, Pyle es manté aferrat fanàticament a la idea de York Handing sobre la necessitat d’una Tercera Força per a l’Est⁷. No el fan canviar de forma de pensar ni el coneixement real del país ni les reflexions, sovint iròniques, de l’escèptic però lúcid Fowler, qui, abans i després de la seva col·laboració en el crim, comprèn clarament que una persona amb els trets del jove nord-americà, probablement serà assassinada, perquè és massa innocent per a viure i, a més, s’ha vist implicat a causa de la seva ignorància i estupidesa⁸. De nou la mateixa idea: deixar-se comprometre no és assenyat i això només poden fer-ho, a part dels qui tenen interessos molt directes, aquells que no han après a viure. Tanmateix, la innocència fanàtica de Pyle esdevé tan immoral – per a ell, perversament, moral – que causa una massacre entre la població civil, entre els qui hi ha alguns infants, en esclatar la bomba llençada pel general Thé en la plaça Garnier de Saigon; tot plegat, un “efecte col·lateral” d’una intervenció bèl·lica, un preu ridícul que cal pagar en nom d’uns suposats ideals occidentals. Un acte sense massa importància, tal com reflecteix la seva actitud en una de les escenes en què es palpa millor el sofriment: ambulàncies, metges massa enfeinats per poder atendre els morts,

⁶ *Ibidem*, Part 1, pàg. 29.

⁷ *Ibidem*, Part 1, pàg. 17.

⁸ *Ibidem*, Part 1, pàg. 23.

un conductor de “trishaw” amb les cames tallades, un dona asseguda a terra amb el seu fill mort a la falda amb un barret de palla com a sudari, un silenci només trencat pels plors dels europeus⁹.

Pyle, enmig de l’horror que ell mateix ha convocat, amb les seves sabates brutes de sang, que haurà de netejar apressadament abans de veure el ministre. Tot ha resultat un error perquè són morts uns civils que no hi havien de ser, uns civils que no han estat advertits del que anava a esdevenir, com ho havia estat Phuong..

Hi ha, a més, el risc que la “tercera força” segueixi amb la cadena d’atemptats i el nombre de morts es multipliqui. Aquesta possibilitat, afegida al record dels infants que Fowler ha vist morir de prop en les accions bèl·liques –els innocents per antonomàsia- l’indueix a actuar de manera urgent, col·laborant amb el grup comunista que dirigeix Mr. Heng¹⁰.

No és, doncs, suficient, tenir la consciència neta, perquè, més enllà o més endins del paternalisme de la situació colonial i sota el pretext de la lluita contra el comunisme, són possibles tota mena de mentides venudes a l’engròs, com la lluita errada per la llibertat, la defensa a ultrança de l’individu o la democràcia imposada (val a dir que gairebé tots els crítics han vist en aquesta novel·la el profund rebuig de Greene per la política americana, expressat a través de Fowler) amb un resultat demolidor: la innocència que mata molts innocents, la innocència culpable de Pyle, que, abans que fos assassinat per un escamot comunista, havia estat responsable pel cap baix de cinquanta morts¹¹.

⁹ *Ibidem*, Part 3, pàg. 153-154.

¹⁰ *Ibidem*, Part 4, pàg. 166

¹¹ *Ibidem*, Part 1, pàg. 13.

3. La innocència egoista de Phuong.

La innocència de Phuong neix de la seva profunda ignorància, no de la vida, com és el cas de Pyle, sinó de tot allò que no estigui estrictament relacionat amb la immediata rutina quotidiana, de tot allò que no li afecti molt directament, com sembla ser el cas de la lectura de revistes amb retrats de la família reial britànica. Ella representa un tipus de dona característic en la ficció de Greene: la noia desvalguda i àvida de protecció, però, al mateix temps, valenta per a sobreviure en qualsevol circumstància. Phuong, a més, sembla restar indiferent davant el sofriment del seu poble en guerra, malgrat que tota discussió sobre si aquesta fredor és pròpia del temperament asiàtic, com algun cop diu Fowler, o si és un tret específic d'ella mateixa, és irrellevant per al desenvolupament de la novel·la. Ella representa el personatge d'una dona oriental, l'única missió de la qual és casar-se bé i esdevenir l'esposa legítima d'un home que li ofereixi un bon passament, a canvi de la seva fidelitat i companyia.

Enmig de dos homes, Fowler i Pyle, que la desitgen, Phuong és aparentment passiva i, aconsellada per la seva germana Miss Hei, actua sense miraments amb els pretendents, bé que de vegades sembla decantar-se pel primer. Tanmateix, ella és materialista (què difícil no ser-ho en un país on es viu per malviure!) i tria entre els dos amants segons les circumstàncies, tot especulant, com si fos una inversió, amb les possibilitats de futur que cadascun d'ells li pot oferir, sense amoïnar-se pel seu "amor", una paraula occidental que té un sentit diferent en la cultura dels països asiàtics, en què preval l'afecte i la sensualitat. Phuong abandona Fowler per Pyle quan el periodista no pot aconseguir el divorci de la seva esposa i retorna a ell, de nou, sense dir una paraula ni expressar res, després de la mort de l'americà impassible; el seu únic "amor" possible és aquell que li permet de deixar

enrere la pobresa. Aquest valor de canvi que té la seva persona es mostra clarament quan, en una conversa amb Fowler, Phuong diu que viurà amb Pyle, encara que no segueixi el costum oriental de fumar opi, perquè li ha promès casar-se amb ella aviat¹². I seguint el consell de la seva germana Miss Hei, demana al periodista anglès, el seu amant de torn, una assegurança de vida perquè els afers econòmics han d'anteposar-se a les grans declaracions d'amor i de fidelitat¹³.

4. La innocència de les víctimes: els paisans

A *The Quiet American* és molt perceptible l'experiència de primera mà de l'autor, talment que hi ha escenes properes a un reportatge i el lector s'adona que molt probablement Greene ha estat present en alguns episodis. Això val sobretot quan l'autor descriu de forma breu, precisa i contundent el rerafons local: la vida als carrers de Saigon, la idiosincràcia dels paisans mobilitzats, la llar de míster Chou etc. L'autor ens transmet llavors dues idees, o millor, dues impressions:

1. La gent d'Indoxina viu apartada dels estrangers i, si cal, són capaços d'integrar-los. La guerra els ha fet molt propera la mort, com al mateix Fowler, i, en comptes de tancar-se en ells mateixos, viuen de cara enfora.

2. Als paisans la guerra ni els va ni els ve; només la pateixen, la suporten com a una plaga inexorable. Són les víctimes d'uns interessos aliens, uns innocents que sofreixen i es moren sense saber gairebé el perquè. El seu únic desig és resistir i sobreviure, perquè no esperen res de bo de tot aquest desgavell i saben que hauran de continuar treballant feixugament com han fet

¹² *Ibidem*, Part 1, pàg. 6.

¹³ *Ibidem*, Part 2, pàg. 111.

sempre. Aïllada, abandonada en el seu combat diari per sobreviure menjant una part de l'arròs que ella mateixa conrea, aquesta gent seguirà transportant en corrua el seu producte al mercat, cofada amb els mateixos barrets punxeguts que duu ara, independentment del que s'esdevingui al món occidental. El seu neguit és viure i no res més, perquè, com diu Fowler: "Thought's a luxury. Do you think the peasant sits and thinks of God and Democracy when he gets inside his mud hut at night?"¹⁴.

5. La culpabilitat moral de Fowler

Anteriorment han estat assenyalades les raons i sentiments que duen a Fowler al compromís, a prendre partit. Tot plegat es resum així: Fowler, com el mateix Greene, és compassiu. Abans, però, de decidir col·laborar en la mort de Pyle després de l'atemptat a Saigon, el reporter britànic havia tingut tres premonicions- en l'obra de Greene hi ha sempre advertiments, anticipacions, somnis reveladors, etc., del que s'esdevindrà als protagonistes- sobre la necessitat d'actuar per aturar la guerra davant la mort i el sofriment de les víctimes:

1. A Phat-Diem, la ciutat del nord d'Indoxina, on els francesos han estat sorpresos per un atac de les forces del Viet-minh. En una de les escenes més dramàtiques de la novel·la, l'exèrcit francès travessa un canal atapeït de cadàvers, i Fowler es commou tan per la mort d'una dona i un noieta que se sent realment culpable quan un militar li diu que n'és responsable, com a representant dels interessos europeus que entren en joc en el conflicte.

2. A la carretera de Tay Ninh a Saigon, quan Fowler, amb la cama esquerra trencada, escolta el plor d'un dels dos guardes de la torre de

¹⁴ *Ibidem*, Part 1, pàg. 17

vigilància, mentre espera l'ajuda de Pyle i es considera, malgrat la seva pretensió de restar incontaminat per la guerra, moralment responsable de llur sofriment¹⁵.

3. A la frontera amb la Xina, quan ell acompanya voluntàriament el capità Trouin en un raid vertical i aquest oficial francès dispara contra un sampan petit, on viuen paisans totalment aliens al combat, que són assassinats a sang freda¹⁶.

Fowler és empès a intervenir, a enfangar-se amb l'acció, i, no gensmenys, s'absté, perquè ell, com ja ha estat esmentat en l'apartat 1, no es considera un periodista polític sinó un reporter i un reporter ni s'ha de comprometre ni ha de pensar a fer-ho. Tanmateix, Greene fa que ens adonem que el compromís és inevitable, que no és possible estar al marge sense implicar-se davant els danys de la guerra, sobretot el que sofreix la població civil que n'és aliena. Ho expressen palesament dos homes que lluiten en bàndols diferents: el capità Trouin¹⁷ i el comunista Heng¹⁸. Malgrat tot, diuen, 'cal prendre partit per seguir sent humà'. Aquest és un motiu característic de l'autor, entorn del qual es desenvolupa la novel·la.

El nucli de l'obra és, doncs, una de les paradoxes de Greene: Fowler és contrari al compromís perquè això suposa fer mal als altres i, arrossegant, per tant, una culpa difícil de suportar. Però, al seu torn, l'objecció al "involvement" li resulta impossible de mantenir, ja que és un home compassiu que no pot tancar els ulls, passar de llarg i restar indiferent al dolor que pateix la gent que l'envolta.

Així, finalment, el periodista anglès traeix Pyle i esdevé un home

¹⁵ *Ibidem*, Part 2, pàg. 105

¹⁶ *Ibidem*, Part 3, pàg. 142.

¹⁷ *Ibidem*, Part 4, pàg. 166.

¹⁸ *Ibidem*, Part 3, pàg. 143.

culpable. Llavors, primerament, ell assumeix la culpa davant el sofriment que pot haver causat a Phuong, i ho expressa en una frase que és una afirmació, amb ressonàncies cristianes, sobre el valor immens que té el sofriment de cada persona, perquè “one body can contain all the suffering the world can feel”¹⁹.

En segon lloc, el seu pesar és tan gran que, quan sap amb certesa que, a causa de la seva delació, Pyle és mort, no li importa massa la possibilitat que l'agressiu Granger li apallissi fins a deixar-lo inconscient, perquè això li permetria d'alliberar-se del remordiment²⁰.

En tercer terme, l'aclaparament de la culpa es torna insuportable durant l'última visita que li fa Vigot per parlar sobre la mort de l'americà. Fowler expressament li serveix el vas de whisky perquè el policia vegi que el pols no li tremola, el compara amb un sacerdot que vol confessar-lo, insisteix a negar la seva implicació sense que el visitant l'acusi formalment i, en acabar-se la conversa, es diu a si mateix que s'ha sentit tan contorbat que hauria volgut explicar la veritat a Vigot i reconèixer la seva culpa per alliberar-se'n.

Una quarta expressió del seu penediment es troba al final de la novel·la, quan demana perdó a Phuong, la qual no sembla comprendre quin és el motiu. I és que ella, en aquell moment, està boja d'alegria per una bona notícia, llargament esperada: el consentiment a divorciar-se de l'esposa de Fowler.²¹

Finalment, em sembla interessant assenyalar que, malgrat l'ateisme de Fowler, Déu té en l'obra una absència clamorosa: no hi és, però és esperat; la seva possibilitat és un punt de referència gairebé constant a les converses que Fowler manté amb el capellà de Phat Diem, Pyle i Vigot. En el decurs d'una

¹⁹ *Ibidem*, Part 4, pàg. 175.

²⁰ *Ibidem*, Part 4, pàg. 176.

²¹ *Ibidem*, Part 4, pàg. 180.

llarga xerrada nocturna amb l'americà, el protagonista diu que han parlat de gairebé tot, llevat de Déu²², però tot seguit continuen discutint sobre qüestions tan transcendents - i tant pròpies de l'autor- com el significat de les coses sense Ell. En aquest sentit, l'ateisme de Fowler és el màxim senyal de la seva objecció al compromís i, per això, després “d'enfangar-se” i de sentir-se culpable, li comencen els dubtes i desitja trobar Algú que l'escolti, Algú amb qui pugui realment desfer-se'n de la culpa:

“I thought of the first day and Pyle sitting besides me at the Continental, with his eye on the soda-fountain across the way. Everything has gone right with me since he had died, but now I wished there existed someone to whom I could say that I was sorry”²³.

6. L'intel·lectual culpable: Handing

York Handing és un déu per a Pyle, entès com aquell que, a més de no poder equivocar-se, és l'autoritat indiscutible en afers de l'Orient, una autoritat que aporta una solució innovadora allà on han fracassat els anteriors colonialismes: la creació d'una força intermèdia, sorgida al propi país de la intervenció, que el dugui cap a la llibertat, el progrés econòmic i la democràcia.

La seva culpabilitat rau en el fet que menysprea la realitat i la substitueix per un esquema, que pot atreure perillosament per la seva simplicitat. És, doncs, un demagog que no cerca la veritat ni preveu les conseqüències de les seves mentides. I si les preveu, no importa massa: finalment tot s'esdevindrà tal com ell ho ha dissenyat, perquè la seva gran idea i no pas la mísera realitat té un valor inqüestionable, mentre mantingui el mestratge sobre persones

²² *Ibidem*, Part 2, pàg. 87.

²³ *Ibidem*, Part 4, pàg. 180.

idealistes i inexpertes, que, com Pyle, el segueixin. La seva culpa sembla poc discutible. A més, aquest guru americà no s'arrisca gens, perquè, com diu Fowler, té, a diferència dels paisans, un bitllet de tornada, el famós "return ticket" de Greene, que elimina qualsevol possibilitat de viure a fons els problemes del país i fa que l'aventurer esdevingui un turista. Així, York Handing, contràriament al que creu Pyle, no és un home que milita a favor del desafavorit poble indoxinès sinó, a l'inrevés, un intel·lectual del qual no es pot esperar més que elucubri solucions hipotètiques i que es faci escàpol en condicions adverses²⁴.

7. La culpabilitat activa: Trouin i Heng

Combatre per una causa, encara que pugui ser noble (hi ha guerres nobles?), sempre necessita una justificació objectiva per part dels qui manen fer-la i una altra de subjectiva pels qui la fan. Així, tant el capità Trouin com el comunista Heng, assenyalen, com ha estat explicat abans, per què s'hi han implicat o s'hi han vist implicats. Ells, però, també experimenten l'amargura de la culpa, talment que volen establir uns límits a llur compromís. Així, el militar francès diu que detesta els bombardeigs aeris amb napalm, ja que no suposen cap perill pels incendiaris però resulten esgarrifosos des de terra, amb camperols que cremen de viu en viu sota una pluja de foc, que s'estén com una ona d'aigua²⁵.

Per la seva banda, Mr. Heng, expert en la lluita clandestina a Saigon, on ha creat una xarxa d'espionatge, sosté que el partit comunista, en lluita contra el colonialisme francès, no pot assumir la responsabilitat d'atemptats que

²⁴ *Ibidem*, Part 2, pàg. 87.

²⁵ *Ibidem*, Part 3, pàg. 143.

comportin víctimes civils a la seva ciutat. Conseqüentment, avisa Fowler perquè en sigui testimoni en cas que algú, de forma errònia, els atribueixi la responsabilitat de fer esclatar bombes elaborades a partir de Diolacton, l'explosiu fabricat a Amèrica, que és subministrat per Pyle al general Thé²⁶.

8. El (des)informador culpable: Granger.

Granger és el prototip de periodista prepotent, cridaner, provocador, agressiu, fatxenda, faldiller, borratxo i profundament desagradable. Totes les vegades que surt a la novel·la, llevat de l'última, cal esperar que esdevingui el pitjor. A més, és culpable d'intoxicar l'opinió pública amb notícies falses sobre una guerra, una gent i un país que menysprea:

“Do you think I'd really go near their stinking highway? Stephen Crane could describe a war without seeing one. Why shouldn't I? It's only a damned colonial war anyway. Get me another drink. And then let's go and find a girl. You've got a piece of tail. I want a piece of tail too”²⁷.

Granger és capaç de qualsevol cosa, com mostra l'escena de la roda de premsa del coronel francès, una escena que només pot ser explicada amb tanta versemblança per algú que, com Greene, hi era o hi podia estar. L'agressivitat impertinent i insidiosa amb què aquest indesitjable periodista assetja el militar, desconsolat per la pèrdua de molts dels seus homes, per tal de fer-li dir allò que ell vol escoltar i portar-lo a declaracions equívocues, suposa una greu irresponsabilitat, de la qual, a més, se'n vana.

Tanmateix, Greene, potser per compensar el comportament indigne de Granger, el presenta capaç de patir pels altres i d'assumir excepcionalment la

²⁶ *Ibidem*, Part 2, pàg. 120.

²⁷ *Ibidem*, Part 1, pàg. 28.

²⁷ *Ibidem*, Part 4, pàg. 177

transferència de sofriment, un tema recurrent a les obres de l'escriptor anglès. En aquest cas, el subjecte del seu sacrifici és el seu fill, malalt de pòlio i a punt de morir-se, pel qual prega a Déu i li demana que el guareixi, a canvi de la seva pròpia vida²⁸.

9. El culpable indolent: Vigot

Vigot és, al meu parer, un personatge gris amb claroscurs notables. Policia intel·ligent, prou culte, que sap escoltar, fer preguntes perspicaces i treure conclusions correctes, és, tanmateix, també un home apàtic, sense voluntat, covard, estranyament enamorat de la seva dona infidel i incapaç de comprendre el dolor dels altres. I és certament un home culpable, perquè no respecta el compromís de la seva professió i considera que a la guerra indoxinesa hi ha tantes morts i tants assassinats que aquests fets ja no tenen importància. Si es preocupa més del normal d'aclarir les circumstàncies de la mort de Pyle, és perquè n'ha de donar explicacions a la Legació Americana que li ha encarregat la investigació. Altrament, en cas que el mort hagués estat un compatriota francès, ell no es prendria tantes molèsties esbrinant les circumstàncies del crim, davant el gran nombre de persones assassinades en actes de guerra, durant aquell temps convuls²⁹.

La seva admiració per Pascal fa que consideri la famosa aposta en un sentit peculiar i molt personal: acceptar l'existència de Déu és acceptar el compromís (ell creu que aquesta és la posició que "voluntàriament" ha adoptat) i refusar-la és mantenir-se al marge de la situació. Tal vegada, en un cert sentit, Vigot tingui raó, però, tanmateix, la fe és un compromís que no

²⁹ *Ibidem*, Part 3, pàg. 130.

pot reduir-se mai a un simple joc intel·lectual.

10.- Bibliografia bàsica

- ALLAIN, Marie Françoise. – *The Other Man: Conversations with Graham Greene*. London: Penguin Books, 1983.
- BERGONZI, Bernard. – *A Study in Greene*. Oxford: University Press, 2006.
- COUTO, Maria. – *Graham Greene: On the Frontier: Politics and Religion in the Novels*. London: MacMillan Press, 1988.
- GALE, Robert L. – *Characters and Plots in the Fiction of Graham Greene*. Jefferson, North Carolina: Mc Farland, 2006.
- GREENE, GRAHAM. – *Ways of Escape*. Harmondsworth: Penguin Books, 1981.
- SHARROCK, Roger. – *Saints, Sinners and Comedians: The novels of Graham Greene*. Tunbridge Wells, Kent: Burns & Oates, 1984.
- SHELDEN, Michael. – *Graham Greene: The Man Within*. London: Heinemann, 1994.
- SHERRY, Norman. – *The Life of Graham Greene. Volum II: 1939-1955*. New York: Penguin Books, 1994.
- SPURLING, John. – *Graham Greene*. London: Methuen&Co, 1983.